

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין 5).

סיכומי דף היומי
 מערכה: 073-249-0403
 sikumhadaf12@gmail.com
 לע"נ
 הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
 נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליון 227

מוזנים למלכים מניסן - לר' יוחנן, ממה שיש היקש בפסוק מלכות שלמה ליציאת מצרים, ויציאת מצרים מניסן כנ"ל. (ועיי' להלן דף ג'. דעת ר' אלעזר).

ראש השנה דף ג'. יום ג' פרשת לך לך - ז' מרחשוון תשפ"ב

ליזכות פינקל פעריל בת רבקה פייגה

דף ג' - ע"א
 זיראו כל העדה כי גזע אהרן - אל תקרי זיראו' אלא זיראו' (בגלגל), שכשמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ונתגלו בני ישראל.

וישמע הכנעני מלך ערד - שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להילחם בישראל.

הוא 'סיחון' הוא 'ערד' הוא 'כנען', סיחון - שדומה לסייח (-עירי בן סוט) במדבר, כנען - על שם מלכותו, ושמו ערד. או ערד - שדומה לערוד (-חמור הבר) במדבר, כנען - על שם מלכותו, ושמו סיחון.

לעיל (דף ב'): למד ר' יוחנן שמוזנים למלכים מניסן ממונין השנים של יציאת מצרים שהוא מניסן ממה שכתוב בחודש אב (במיתת אהרן) 'בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים', ובשבת שאחר כך (כשדיבר משה אל כל ישראל) כתוב גם כן שנת ארבעים, הרי שראש השנה של מנין יציאת מצרים אינו באחד בתשרי, אך עדיין צריך לדעת מנין שבניסן הוא ולא בשאר חודשים (מלבד אלו שבין אב לשבט) - חודש אייר לא - שבין אחד ניסן ובין אחד אייר נאמר 'בשנה השנית', ולא נאמר באייר 'בשנה השלישית'.

חודש סיון לא - שנאמר במתן תורה 'בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים', ולא כתוב 'בשנה השנית'. אך קשה על רבי יוחנן מנין שאינו בתמוז או באב או באדר.

לר' אלעזר המקור שאחד בניסן ראש השנה למלכי ישראל - שנאמר בשלמה ויחל לבנות בחודש השני בשני בשנת ארבע למלכותו, ועל כרחך פירוש הפסוק הוא 'בחודש השני' - חודש אייר, 'בשני' - בחודש השני שמונים בו מלכותו, ולא בשני לחודש - שלא כתוב 'שני בחודש', ולא בשני לשבת - א. שאין דרך המקרא לכתוב ימי השבת, ב. יש היקש שני בתרא לשני קמא ('בחודש השני') - מה קמא חודש אף בתרא חודש.

דף ג' - ע"ב

אחד בתשרי ראש השנה למלכי אומות העולם - שמבואר בכתובים שהדברים שאמר חנני לנחמיה על הפליטים שבירושלים - בכסלו בשנת עשרים למלכות ארתחשסתא (דרייש), אמר נחמיה אחר כך למלך בניסן בשנת העשרים למלכותו, ולומדים בגזירה שוה שזה שנת עשרים למלכותו ולא למניין אחר - הרי שראש השנה למלכות אומות העולם אינו בניסן.

כורש (השני) קודם שהחמיץ היה מלך כשר ומנו לו מניסן כמלכי ישראל הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא - שמו היה דריוש, ועל שם שהיה כשר קראוהו כורש, ושם מלכותו הייתה ארתחשסתא.

ראש השנה דף ד'. יום ד' פרשת לך לך - ז' מרחשוון תשפ"ב

ליזכות עלקא בת מרים לאה לברכה והצלחה בכל הענינים

דף ד' - ע"א
 ישראל האומר 'סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא' (ורגיל בכך) - הרי זה צדיק גמור, שליבו לשמים, וגם אם מריעים לו אינו קורא תגר אלא תולה היסורים בעוונו. אבל גוי - אינו צדיק, שאם אין מטיבים

מסכת ראש השנה

פרק ארבעה ראשי שנים

ראש השנה דף ב'. יום ב' פרשת לך לך - ה' מרחשוון תשפ"ב

ליזכות אלטער בנימין ביינוש בן מרים לאה שליט"א לברכה והצלחה בכל הענינים

דף ב' - ע"א

משנה. ארבעה ראשי שנים הם - אחד בניסן: למלכים - תחילת שנותיהם למניין בשטרות, ולרגלים (בבואר בגמרא דף ד.). אחד באלול: למעשר בהמה - שלא לעשר ביחד בהמות שגולדו בשנה אחרת, ולר' אלעזר ור' שמעון ראש השנה למעשר בהמה באחד בתשרי. אחד בתשרי: לשנים (בבואר בגמרא דף ח.), לשמיטה וליובל - שמיום זה אסור לחרוש ולזרוע מן התורה, לנטיעה - למניין שני ערלה, לירקות - שלא מעשרים מן הנלקט בשנה זו על הנלקט בשנה אחרת. ראש השנה לאילנות (שלא מעשרים פירות שחנטו בשנה זו על אלו שחנטו בשנה אחרת) - לבית שמאי אחד בשבט לבית הלל חמישה עשר בשבט.

חכמים קבעו יום מיוחד לתחילת שנת המלכים - כיון שהיו רגילים למנות זמן בשטרותיהם לשנת מלכות המלך, ואם לא יהא יום קבוע לתחילת שנות המלך לא נדע אם השטר מוקדם (והוא פסול, שעלול לגבות מלקוחות נכסים שלא נשתעבד) או מאוחר (וכשר). מלך שעמד בכ"ט אדר - כיון שהגיע אחד בניסן עלתה לו שנה, שיום אחד בשנה חשוב שנה.

דף ב' - ע"ב

מלך שעמד באחד בניסן - אפילו אם נמנו וגמרו השרים למנותו מאדר לא מוזנים לו שנה עד שיגיע ניסן הבא.

מת המלך באדר ועמד אחר תחתיו באדר - שנה זו עולה לשניהם, והכותב שטר באדר יכול לכתוב שנותיו של זה או של זה, ולא אומרים שאין מונין שנה אחת לשני מלכים.

מת המלך בניסן ועמד אחר תחתיו בניסן - כותבים מנין השנה לזה או לזה, שגם בתחילת השנה יום אחד בשנה חשוב שנה.

מת המלך באדר ועמד אחת תחתיו בניסן - מונים שנה ראשונה רק לראשון, ושנה שניה רק לשני - ולא מונים לו גם שנה ראשונה אפילו שכבר נמנו עליו מאדר וגם הוא בנו שירש המלכות.

זיהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דיבר משה - היינו ארבעים שנה ליציאת מצרים ולא להקמת המשכן, שלומדים גזירה שוה 'שנת ארבעים' מ'שנת ארבעים' שכתוב במיתת אהרן.

זיעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי באחד לחודש - היינו בחודש אב שלפני שבט שדיבר משה עם בני ישראל, שהרי כשמת אהרן היה סיחון עדיין קיים וכשדיבר משה כבר לא היה קיים.

ליציאת מצרים מונים מניסן - שהרי אהרן הכהן מת בחודש אב בשנת ארבעים ליציאת מצרים, ומשה רבינו דיבר אל בני ישראל בחודש שבט שלאחריו - ונקראת גם שנת הארבעים, הרי שאחד בתשרי אינו ראש השנה לענין שנות יציאת מצרים, אלא א' בניסן (להלן דף ג'. מקשה הגמרא מנין שאחד בניסן ולא חודש אחר).

ברכת מזל טוב לידידנו היקרים תומכי תורה
 הרב החסיד ר' חיים ברויאר שליט"א
 לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק והחכים ישראל הי"ו

והרב החסיד ר' יוחנן רוזנבוים שליט"א
 לרגל שמחת הולדת התאומות שיחיו במזל טוב
 יזכו לגדלם בדרך ישראל סבא לתורה ולחופה ולמעשים טובים
 מתוך נחת והרחבת הדעת וסיעתא דשמיא

לו קורא תגר ומתחרט על הנתניה.

דירוש החמיץ - א. שציוהו שיתנו לכהנים מה שחפצים לצורך בית המקדש, אך לא היתה כוונתו לשמים כי אם להנאתו - שיתפללו עליו. ב. שבבניין בית המקדש ציוה לבנות כל שורה רביעית שמלמטה מעץ ולא שיקעה בבנין ולא סד אותה בסיד - כדי שאם ימרדו בו ישראל ישורף בית המקדש. ג. שהיה לו כלבה למשכב, ובני נח הזהירו על כך.

'שגל' - ללישנא קמא היינו 'כלבה', ומה שכתוב בדירוש ששתתה יין היינו שלימדה לשתות, ומה שכתוב 'צבה שגל לימנך בכתם אופיר' היינו בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים וכו' לכתם אופיר'. ללישנא בתרא היינו 'מלכה', ורק בדירוש קבלה בידינו שהכוונה לכלבה, וקראוה 'שגל' מפני שהיתה חביבה עליו כמלכה, או מפני שהושיבה במקום המלכה.

אחד בניסן ראש השנה לרגלים - היינו שבו הרגל (פסח) שהוא ראש השנה לרגלים לענין כל תאחר, וכדעת ר' שמעון שעובר רק לאחר שעברו עליו שלש רגלים כסדרם - פסח שבועות וסוכות.

איסור כל תאחר הוא באופן שמקדיש לבדק הבית, שמעריך, שאומר דמי עלי, שמחזיר לגבוה, בקרבן, בצדקה, במעשר ראשון ושני ועני, בכבוד, במעשר בהמה, בלקט שכחה ופאה.

דף ד' - ע"ב

השיטות בזמן איסור כל תאחר, ומקורותיהם:

לתנא קמא - שלש רגלים, שמפרט הפסוק פסח שבועות וסוכות לענין מצות עליה לרגל מיד אחר שכתב מצוות שלושה רגלים, ולא סתם שיש לעלות לרגל בג' רגלים, ונאמר שם 'ולא יראה את פני ה' ריקם' - שיראו לפניו לשלם נדריהם.

לרבי שמעון - שלש רגלים כסדר וחג המצות תחילה, שאף שהוצרך הכתוב לחזור ולפרט שלש רגלים לענין כל תאחר, לא היה צריך להזכיר חג הסוכות - שבו ווסק הפרשה, אלא לומר שהוא החג האחרון לענין סדר שלש רגלים לענין איסור כל תאחר.

לרבי מאיר - רגל אחד, שכתוב 'ובאת שמה והבאתם שמה' וזה ברגל ראשון, והגם שהוא מצות עשה - זה הזמן שקבע הפסוק להביא, ואם לא הביא ממילא עובר בלאו.

לרבי אליעזר בן יעקב - שני רגלים, שכתוב 'אלה תעשו לה' במועדיכם' - מיעוט מועדים שנים.

לרבי אליעזר ב"ר שמעון - חג הסוכות, שלא הוצרך הכתוב לפרט חג הסוכות (כ"ל בעת ר' שמעון) אלא לומר שהוא לבד גורם.

מצות עשה להביא מה שמוטל עליו ברגל ראשון לפי כל השיטות, שנאמר 'ובאת שמה והבאתם שמה'.

'אלא תעשו לה' במועדיכם' - הוקשו כל המועדים זה לזה, שכל שעירי המועדים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו, כשם ששעיר של ראש חודש מכפר על כך (שנאמר בו 'לשאת את עון העדה').

חגיגת עצרת יש לה תשלומים כל שבעה, שכתוב 'בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות' ויש היקש חג שבועות לחג המצות (לפי רבי אליעזר בן יעקב שלא לומדים כל תאחר מקרא זה ומיותר הוא להיקש), ולא לומדים היקש לשמונה ימי תשלומי של סוכות - שתפסת מרובה בלי תפשת, תפשת מועט תפשת (ועל עוד לקמן דף ה').

שמייני רגל בפני עצמו לענין פייס, ברכת הזמן, רגל בפני עצמו, קרבן לעצמו ואינו כסדר שאר קרבנות החג, שיר בפני עצמו, ברכה לעצמה שהיו מברכים המלך.

הקיש הכתוב חג הסוכות לחג המצות - מה חג המצות טעון לינה בליל ראשון של חול המועד - שנאמר 'ופנית בבוקר והלכת לאהליך' (ובוודאי אין הכוונה לבוקר של יום טוב, שהרי צריך להראות בעורה) - אף חג הסוכות כן.

ראש השנה דף ה' . יום ה' פרשת לך לך - ח' מר חשון תשפ"ב

דף ה' - ע"א

חגיגת עצרת יש לה תשלומים כל שבעה (לתנא קמא ור' שמעון משום שהפסוק 'בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות' בא לאיסור כל תאחר ואינו מיותר ללמוד שבועות מפסח וכ"ל דף ד') - אמרה תורה מנה חודש וקדש אחד מימים המנויים להביא בהם קרבנות ראש חודש, אף עצרת - אמרה תורה מנה שבועות לספירת העומר - שמצוה למנות יום ושבועות, וגם נקרא 'חג השבועות' - וקדש שבוע ימים לקרבנות.

קרבן פסח, כיון שעבר עליו י"ד ניסן ולא הקריבו נדחה ועובר עליו בכל תאחר. **שלמים הבאים מחמת פסח** - שנאבד הפסח ונמצא אחר זמנו שנעשה קרבן שלמים - דין כל תאחר שלו ככל הקרבנות ולא כקרבן פסח (-שעובר עליו ברגל ראשון של הקריבו).

דף ה' - ע"ב

'כי תדור נדר לה' אלוקיך לא תאחר לשלמו כי דרוש ידרשנו ה' אלוקיך מעמד והיה בך חטא'

'כי תדור נדר' וכן נדבה, שלומדים גזירה שוה 'נדר' מ'נדר' מהפסוק 'ואם נדר או נדבה'.

'לה' אלוקיך - חיוב דמים של הרי עלי, וערכין, חרמים, הקדשות - שהם לה' ואין בהם לכהנים כלום.

'לא תאחר לשלמו' - הוא ולא חילופיו, כדלהלן.

'כי דרוש ידרשנו' - אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים שהם חובה (כגון עולת ראייה ושלמי חגיגה).

'ה' אלוקיך - יתור הוא לרבות צדקות ומעשרות וכבוד (שנאמר בהם 'ה' אלוקיך').

'מעמדך' - לקט שכחה ופאה (שנאמר 'את העני עמד').

'והיה בך חטא' - לצד בגמרא 'ולא בקרבנך חטא' - שאין הקרבן הטעון הרצאה נפסל אם עבר זמן של כל תאחר. למסקנת הגמרא - 'ולא באשתך חטא' - שאין אשתו מותרת מחמת עבירה זו.

חילופי עולה ושלמים - כיון שהקריבה הרי היא קרבן לעצמה ויש לה שיעור כל תאחר בפני עצמה.

תודה שנתערב בתמורה ומתה אחת מהם - חבירתה אין לה תקנה, שאינו יכול להקריב הלחם עם זה אולי תמורה היא ולא מקריבים לחם עם תמורתה.

קרבן שעבר עליו שני רגלים והומם, וחיללו על אחר ועבר עליו רגל אחד, וכן לר' מאיר (שעובר ברגל אחד) אם הומם בתוך הרגל - אין שיעור כל תאחר של השני מצטרף לזמן שעבר על הראשון, והיינו 'ולא חילופיו'.

בכור מצוה להקריבו בתוך שנתו, עברה עליו שנתו לא נפסל, שנאמר 'ואכלת לפני ה' אלוקיך מעשר דגנך וכו' ובכורות בקרך' - מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה אף בכור.

ראש השנה דף ו' . יום ו' פרשת לך לך - ט' מר חשון תשפ"ב

דף ו' - ע"א

המאחר לשלם קרבן שנדר אין הקרבן נפסל בכך, שנאמר בפיוגול 'לא ירצה המקריב אותו' - אותו לא ירצה ולא מאחר נדרו בלא ירצה.

אין אשתו של אדם מתה אלא אם כן מבקשים ממנו ממון שגזל וקרבנות והקדשות שנדר ואין לו לשלם, אבל לא אם מאחר לשלם - שנאמר 'והיה בך חטא' - ולא באשתך חטא.

בין אמר הרי עלי ולא הפריש בין הפריש ולא הקריב - מצות עשה להביא ברגל ראשון חטאות ואשמות ועולות ושלמים וקדשי בדק הבית (א. 'מוצא שפתיך'. ב. 'ובאת שמה והבאתם שמה'). ובית דין כופה אותו לכך (א. 'ועשית' - אזוהרה לבית דין שיעשו. ב. 'קריב אותו'). ואם לא הביא עובר בלאו (א. 'תשמור'. ב. 'לא תאחר לשלמו'. ולעיל נתבאר כמה שיטות אימתי עובר בלאו).

צריך שני פסוקים לעשה וללאו ולכפיית בית דין - חד אם אמר ולא הפריש וחד אם הפריש ולא הקריב, שאם כתוב רק אם אמר ולא הפריש - משום דלא קיימיה לדיבוריה, אבל הפריש ולא הקריב סלקא דעתך דבי גזא דרחמנא איתיה, ואם כתוב רק אם הפריש ולא הקריב יש מקום לומר שבאופן שאמר ולא הפריש לא, שדיבור אינו כלום.

נדר - זה האומר 'הרי עלי עולה', ואם מת או נגבב חייב באחריות. **נדבה** - זה האומר 'הרי זו עולה', ואינו חייב באחריות. ואם התנה ואמר 'הרי עולה על מנת שאיני חייב באחריות' - דינה כנדבה.

'בבבין' זו צדקה שעובר עליו בדין כל תאחר, וכיון שיש עניים עובר עליה מיד - הגם שכתוב יחד עם שאר הקרבנות, אינו דומה לקרבנות שעובר עליהם בשלש רגלים.

ולד שלמים יקרב שלמים, ומצות עשה להביאו ברגל ראשון אם עברו עליו שמונה ימים משעה שגולד.

דף ו' - ע"ב

עברו עליו שלש רגלים - לרבא עובר בכל תאחר בכל יום ויום, ולרב כהנא אינו עובר כל יום ויום.

לשנה תמימה' האמור בבתי ערי חומה שלאחריו אינו יכול לגאול הבית שמכר - רביה היינו שס"ה ימים משמכרו, בין בשנה פשוטה בין בשנה מעוברת, לחכמים - מונה י"ב חודש מיום ליום ואם יש ביניהם חודש העיבור הרי הוא בכלל השנה ומונה י"ג חודש.

קביעות חג השבועות - לרב שמעיה לפעמים ניסן ואייר מלאים ואז הוא בה' סיון, לפעמים חסרים והוא בז' סיון, ולפעמים אחד מלא ואחד חסר והוא בז' סיון. ולדעת אחרים כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר, ולעולם שבועות בז' סיון, ונמצא שאין בין עצרת לעצרת ובין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד, ובשנה מעוברת ה' ימים (שחודש העיבור לעולם חסר).

עברו שלש רגלים בלי שנה או שעברה שנה בלי שלש רגלים - עובר בכל תאחר, ומשכחת לה שנה בלא רגלים גם לאומר שלא צריך שלש רגלים כסדרם - א. לרבי, שהקדישו לאחר הפסח, ונתעבר השנה, שעברה השנה בלי שלש רגלים, ב. לחכמים אליבא דרב שמעיה, כגון שניסן ואייר מלאים ושבועות בה' סיון, והקדישה למחרת, ולשנה הבאה היו שניהם חסרים ואירע שבועות בז' סיון, ונמצא שבו' בסיון עברה שנה בלי ג' רגלים (שרק סוכות ופסח עברו).

ירוש אינו עובר בכל תאחר על נדרי אביו, שכתוב 'כי דרוש ידרשנו ה' אלוקיך מעמדך', 'מ' יתירה 'מעמדך' באה למעט יורש ('ועמד' - לצדקה).

תחילת מנין שנה לבכור לחיוב הקרבתה ואכילה: תם - מיום שמונה ללידה, שאז נראה להרצאה, וכן בעל מום שלא ידוע שכלו לו חדשיו (שרק אז יצא מכלל נפל לדעת רבן שמעון בן גמליאל, והותר באכילה), ובעל מום הידוע שכלו לו חדשיו - משעה שגולד.

ראש השנה דף ז' . יום ז' פרשת לך לך - י' מר חשון תשפ"ב

דף ז' - ע"א

אחד בניסן ראש השנה למניין חדשים, והמקור:

שנאמר בציווי קרבן פסח 'החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה' - והיינו חודש ניסן, שנאמר לענין פסח 'שמור את חודש האביב', ורוב תבואות מתבכרות בחודש ניסן ולא באדר ואייר.

לרב חסדא - שנאמר 'אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ' - זה חודש תשרי שאז רוב אסיפת פירות לבית, והוא שביעי לניסן.

לרבינא - שנאמר בדברי קבלה 'ביום עשרים וארבעה לעשתי עשר חודש הוא חודש שבט'.

לרבה בר עולא - שנאמר 'תלקח אסתר... בחודש העשירי הוא חודש טבת'.

לרב כהנא - שנאמר בזכריה 'בארבעה לחודש התשיעי בכסלו'.

לרב אחא בר יעקב - שנאמר באסתר 'ויקראו סופרי המלך בעת ההיא בחודש השלישי הוא חודש סיון'.

לרב אשי - שנאמר שם 'הפיל פור... לחודש שנים עשר הוא חודש אדר'.
לאיבעית אימא - שנאמר בתחילת הפסוק 'בחודש הראשון הוא חודש ניסן',
ולשאר האמוראים אין ראייה משם שאולי היינו ראשון למעשה המן.
תנא דידן שלא תנא במשנה שאחד בניסן ראש השנה לחדשים - משום
שמדבר רק בראשי השנים ולא בראש לחדשים.
אין מעברים השנה לפני ראש השנה - שלא ישתכח הדבר עד אדר, ואם עיברו
אינה מעוברת, אלא מעברים סמוך לאדר, ומפני הדחק מעברים אותה מיד אחר
ראש השנה.

אחד בניסן ראש השנה לעיבורים - היינו להפסקת עיבורים, שכיון שקידשו
את חודש ניסן נכנסו לשנה אחרת ושוב לא עושים מניסן אדר שני, אבל עד ראש
חודש ניסן מעברים - כפי שהעידו רבי יהושע ורבי פפיס, ושלא כחכמים שאמרו
שלא מעברים אחר פורים, מפני שהתחילו לדרוש בהלכות הפסח ולא יתקבלו
שלוחי בית דין לדחות הפסח ויבואו לזלזל באיסור חמץ - שאין לחשוש לכך,
שיאמרו שלא עלה לחכמים החשבון לעבר את השנה עד עכשיו.

אין מעברים אלא את חודש אדר, שנאמר 'שמור את חודש האביב' ולומדים
עבר חודש הסמוך לאביב כדי שיהא אביב בזמנו.

התנא שלנו שלא כתב במשנה ראש השנה לעיבורים - משום שמדבר רק
מתחילת דבר ולא בהפסקות.

אחד בניסן ראש השנה להקריב קרבנות משקלים של שנה זו - שנאמר 'זאת
עולת חודש בחדשו לחדשי השנה', מ'חדשי' יתירה לומדים - חדש והבא קרבן
מתרומה חדשה, ולומדים 'חדשי השנה' מ'חדשי השנה' שנאמר ב'ראשון הוא
לכם' שהוא ניסן, ולא לומדים מ'ראשית השנה' שנאמר בחודש תשרי, משום
שלומדים משנה שיש עמה חדשים.

קרבנות ציבור הבאים באחד בניסן מצוה להביאם מן החדש, ואם הביא מן
הישן יצא אלא שחיסר מצוה.

יחיד שהתנדב משלו לקרבנות ציבור ומסרם לציבור בלב שלם - כשרים, ולא
חוששים שמא לא ימסרם בלב שלם.

התנא שלנו שלא כתב במשנה שאחד בניסן ראש השנה לתרומת השקלים -
כיון שאינו מעכב אם הביא מתרומה הישנה.

דף ז' - ע"ב

המשכיר בית לשנה - מונה שנים עשר חודש מיום ליום, ואם אמר לשנה זו -
לשיטת יש אומרים שבברייתא היינו עד ראש חודש ניסן, ואפילו שכרו באחד
באלול ששכרו לכל ימות הגשמים, ואפילו שכרו בראש חודש אדר, אבל אם שכרו
לאחר ראש חודש אדר לא עלתה לו שנה בראש חודש ניסן ולא אומרים לענין
זה יום אחד בשנה חשוב שנה שאין אדם טורח לשכור דירה פחות משלושים
יום. ולתנא דמתניתין ולתנא קמא בברייתא אין ראש השנה באחד ניסן כיון שגם
בניסן שכוח גשמים (ואין חילוק בין שנה סתם לשנה זו - רשב"א, ולשיטת הש"ך בס' ש"ב אם אמר שנה
זו היינו עד אחד בתשרי).

ראש השנה למעשר בהמה - לר' מאיר אחד באלול, לר' אלעזר ור' שמעון אחד
בתשרי.

תנא דידן (רבי - שסידר המשניות) סובר שיש חמישה ראשי שנים: אחד
באלול - למעשר בהמה (כ"ר מאיר), אחד בתשרי - לשנים (ולר' אלעזר ורבי שמעון גם למעשר
בהמה), אחד בשבט או חמישה עשר בשבט - לאילנות, אחד בניסן - למלכים, ט"ו
בניסן - לרגלים וכו'. שמעון. ומה שתני 'ארבעה ראשי שנים הם': לרבא - כוונתו,
אני סובר שיש חמשה, אלא שהכל מודים לי בארבעה, שלפי שיטת ר' מאיר ט"ו
ניסן הוא לא ראש השנה לרגלים, ולר' שמעון אחד באלול הוא לא ראש השנה
למעשר בהמה. לרב נחמן בר יצחק - כוונתו, ארבעה חדשים (ניסן, אלול, תשרי, שבט)
ובהם כמה ראשי שנים. לרב אשי - לא מנה אלא ראשי שנים שהם בראש חודש
והם ארבעה (שלהגלים הוא בט"ו ניסן, ומנה אותו בראש חודש ניסן - שרגל שבו הוא ראש השנה לרגלים).

ט"ו בניסן ראש השנה לאכול מן החדש, ו' בסיון ראש השנה להביא מנחות מן
החדש במקדש. ותנא דידן לא תני אלו: לרב פפא - לא נאמר אלא ראש השנה
שמתחילים מבערב, ואף שכתב יובלות היינו כרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן
בן ברוקא שאינו תלוי בתקיעה של יום הכיפורים אלא חל בליל ראש השנה.
לרב שישא בריה דרב אידי - לא תני אלא מה שאינו תלוי במעשה, וחדש תלוי
בהקברת העומר, ומנחות בהקברת שתי הלחם וכבשי עצרת. לרב אשי - לא תני
אלא ראש השנה החל בראש חודש.

ראש השנה דף ח' . יום א' פרשת וירא - י"א מר חשוון תשפ"ב

לזכות והצלחת שלום יוסף חיים בן מרים לאה שליט"א וזוגתו תחי
לברכה והצלחה בכל הענינים

דף ח' - ע"א

ביאור מחלוקת התנאים אימתי ראש השנה למעשר בהמה לדעת רבי יוחנן:
נחלקו בפירוש הפסוק 'לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו' -
לר' מאיר אימתי לבשו כרים הצאן (מתעברות) בזמן שעמקים יעטפו בר - שהזריעה
צומחת וניכרת - שהוא באדר, ויולדות לחמישה חודשים - באב, וראש השנה
שלהם סמוך לגמרו - באלול, ומה שכתוב 'יתרועעו אף ישירו' - זמן שהרוח
מנשבת על קשי התבואה ונראים כמשוררים - שהוא בניסן - היינו רק מיעוט
הצאן המתאחרות, ולרבי אלעזר ורבי שמעון רוב מתעברות בזמן ש'יתרועעו
אף ישירו' - בניסן, ויולדות באלול, וראש השנה בתשרי. ורק מיעוט החריפות
מתעברות בזמן ש'עמקים יעטפו בר' - באדר.

ולדעת רבא: שכתוב 'עשר תעשר' - בשני מעשרות הכתוב מדבר מעשר בהמה
ומעשר דגן, והוקשו לו לזה - לר' מאיר מה מעשר דגן סמוך לגמרו (סוף ימות החמה)
מעשרו (תשרי), אף מעשר בהמה סמוך לגמרו (שנולדות באב) עישורו (באלול), לרבי
אלעזר ורבי שמעון מה מעשר דגן בתשרי אף מעשר בהמה בתשרי.

אחד בתשרי ראש השנה לשנים: לרב פפא - לתחילת שנות מלכי אומות העולם
שמונים בשטרות. לרבי זירא - שמונים תקופת חמה ומולדות הלבנה מתשרי שאז
נבראו (כדעת ר' אלעזר שבתשרי נברא העולם). לרב נחמן בר יצחק - לדין, שהקודש ברוך
הוא דן את כל באי עולם כל הקורות אותם עד שנה הבא, כמו שכתוב 'מראשית
השנה עד אחרית שנה' - מראשית שנה נידון מה יהא בסופה, והיינו באחד תשרי
- שנאמר 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו' - בחג ההחודש (היה) מתכסה
בו - 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב'.

דף ח' - ע"ב

**אין בית דין של מעלה נכנסים לדין אלא אם כן קידשו בית דין של מטה את
החודש**, כמו שכתוב 'כי חוק לישראל הוא' - אם קבעו ישראל את חוק החודש -
'משפט לאלוקי יעקב'.

ישראל נכנסים לתחילה לדין ואחר כך אומות העולם, שנאמר 'כי חוק לישראל
הוא' ואחר כך 'משפט לאלוקי יעקב', וכשם שמלך נכנס לדין קודם ציבור - א.
משום דרך ארץ שלא יעמוד וימתין בחוץ. ב. קודם שנתרבה חרון אף מחמת
עוונות הציבור.

אחד בתשרי ראש השנה לשמיטים - שמאז אסור בעבודת הקרקע, שלומדים
הפסוק של 'ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ' מהפסוק של 'מראשית
השנה', ולא לומדים מ'ראשון הוא לכם לחדשי השנה' - אחד בניסן, שלומדים
שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים.

אחד בתשרי ראש השנה ליובלות - היינו משום דתנא דמתניתין סובר כרבי
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא שיוכל מתקדש מתחילת השנה, אבל לרבנן
מתקדש ביום הכיפורים של שנת החמישים (בתקיעת שופר של בית דין).

**והעברת שופר וכו' וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ
לכל יושביה'** - לרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא יוכל מתקדש והולך
מתחילת השנה, ולא היו עבדים נפטרים לבתיהם ולא משתעבדים לאדוניהם,
אלא אוכלים ושותים ושמיים, ואם רוצים יכולים ליתן עטרה על ראשם, כיון
שהגיע יום הכיפורים תקעו בית דין בשופר ונפטרים עבדים לבתיהם ושדות
חוזרות לבעליהם. לחכמים - יוכל מתקדש ביום הכיפורים, ומה שכתוב 'וקדשתם
את שנת החמישים' בא ללמד שמקדשים שנים ואין אתה מקדש שום חודש בין
שנראה בזמנו ובין שלא בזמנו.

מיעוט של יובל היא' - לרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא לומר שאינו צריך
להוסיף מחול על הקודש לאחר ראש השנה שלאחר היובל עד יום הכיפורים כמו
בתחילת שנה, ולרבנן - שלא מונים שנת היובל גם לשנת החמישים וגם לשנה
הראשונה של יובל הבא, ולהוציא מדרכי יהודה הסובר ששנת היובל עולה לכאן
ולכאן.

ראש השנה דף ט' . יום ב' פרשת וירא - ט' מר חשוון תשפ"ב

דף ט' - ע"א

יתור של בחריש ובקציר תשבות': לרבי עקיבא - שמוסיפים מחול על הקודש
גם בחריש של ערב שביעית בשדה אילן שמועיל לשביעית, וגם בקציר של
מוצאי שביעית בתבואה שהביאה שליש בשביעית. לרבי ישמעאל - מה חריש
רשות, שאין שום חריש של מצוה - אף קציר האסור בשבת היינו דווקא של
רשות, לאפוקי מקצירת העומר שדוחה שבת.

ועיניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב' - בתשעה מתענים או בערב
(לילי) מתענים? לרבי ישמעאל מתחיל ומתענה מבעוד יום - שמוסיפים מחול על
הקודש, וכן ביציאתו מוסיפים על הקודש שנאמר 'מערב עד ערב', וכן בשבתות
שנאמר 'ושבתו', וכן ביום טוב שנאמר 'שבתכם' - כל מקום שיש שבות מוסיפים
מחול על הקודש. לרבי עקיבא - בא הכתוב ללמד שכל האוכל ושותה בתשיעי
מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.

דף ט' - ע"ב

**והעברת שופר וגו' וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ
לכל יושביה יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו
תשובו'**

לרבי יהודה - יתור 'יובל' לרבות שהיובל חל (איסור עבודה בשדה) אפילו כשלא
שטמו ותקעו, אבל שילוח עבדים מעכב - ש'היא' מיותר לדרשה ומקרא נדרש
על הכתוב לפניו - 'וקראתם דרור בארץ', ולא לפני פניו - שמיטת קרקע ושילוח
עבדים.

לרבי יוסי - יובל חל אפילו שלא שטמו ולא שלחו, אבל תקיעת שופר בבית
דין מעכבת, ומסתבר לדרוש כך הריבוי והמיעוט - שאפשר לעולם בלי שילוח
עבדים (כשאין עבדים הטעונים שילוח), ואי אפשר שלא יהא שופר מצוי בעולם לתקוע בו,
או משום שתקיעת שופר מסורה לבית דין, ושילוח עבדים מסור ליחידים ולא
מסתבר שיהא תלוי היובל ביחיד.

לחכמים - שמיטת קרקעות ושילוח עבדים ותקיעת שופר מעכבים היובל, ש'יובל
היא נדרש לפניו ולפני פניו ולאחריו, ו'יובל' - לרבות גם חוץ לארץ, ו'ארץ' מלמד
שרק בזמן שנוהג בארץ נוהג גם בחוץ לארץ.

דרור הוא לשון חירות, לשון כמדיר בי דיירא - שברשותו לגור בכל מלון
שירצה.

אחד בתשרי ראש השנה לשנות ערלה ורבעי - שלומד שנה של 'שלוש שנים'
'ובשנה הרביעית' משנה של 'ראשית שנה', ולא מ'ראשון הוא לכם לחדשי השנה'
- שדנים שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים.

ראש השנה דף י' . יום ג' פרשת וירא - י"ג מר חשוון תשפ"ב

דף י' - ע"א

הנוטע, המבריק, המרכיב לפני ראש השנה - כדי שיהא נחשב ראש השנה
לתחילת שנה שניה של ג' שנות ערלה, וכדי שיהא מותר לקיים הנטיעה בשביעית

שנינו בכרייתא צצריך שיעשה זאת שלושים יום קודם.

אחד בתשרי ראש השנה לנטינה לענין שנות ערלה, אמנם השנה השלישית לערלה אינו נגמר בראש השנה אלא בט"ו בשבט, ופירות שחנטו בשנה רביעית עד ט"ו בשבט - אסורים לעולם כדון פירות ערלה, מפני שבגמר שנה שלישית נעשה 'אילן' וראש השנה לאילן הוא בט"ו בשבט. ודרשו זאת מכך שנאמר 'ובשנה הרביעית יהיה... ו' של 'ובשנה' מוסיף על ענין ראשון - ערלה הכתובה קודם לכן, והיינו שפעמים פירות שנה רביעית הם ערלה, והיינו אלו שחנטו קודם ט"ו בשבט. וכן שנה רביעית של רבעי - נגמר בט"ו בשבט של השנה החמישית, והפירות שחנטו קודם ט"ו בשבט דינם כפירות רבעי. ודרשו זאת מו' של 'ובשנה החמישית... ו' מוסיף על ענין ראשון - פעמים שפירות חמישית הם רבעי - שחנטו קודם ט"ו בשבט.

כל מקום שנאמר בתורה עגל סתם היינו בן שנה, בן בקר - בן שתיים, פר - בן שלש. לרבי מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה (פר היינו בן כ"ד חודשים ויום אחד), ולר' אלעזר שלושים יום חשוב שנה.

מה ששינוי שלושים יום קודם ראש השנה נחשב לשנה לשביעית ולערלה - לפי ההוא אמר ר' אלעזר - שלושים יום בשנה חשובים שנה, אבל לר' מאיר שיום אחד בשנה חשוב שנה - די בכך שהיה נטועה יום אחד קודם ראש השנה. ודחו - שאף כר' מאיר, ומודה שבתחילת שנה רק שלושים יום נחשבים לשנה. אך דחה רבא שאם בסוף סובר שמספיק ביום אחד כל שכן בתחילת השנה, כפי שיש ללמוד מנידה כדלהלן.

גידיה אין אומרים ביום שביעי שלה מקצת היום ככולו שתוכל לטבול ביום, אבל ביום ראשון לראייתה אמרין כן, ואף אם התחילה לראות בסוף היום נחשב ליום ראשון של ז' ימי נדות (ומזה למד רבא שרבי מאיר וסובר שיום אחד בשנה חשוב שנה בסופה - כל שכן בתחילתה).

דף י"ב - ע"ב

ימי קליטה - לרבי מאיר שלושים יום, לרבי יוסי ורבי שמעון שתי שבתות, לרבי יהודה שלש ימים.

מסקנת הגמרא איתמי נוטע קודם לראש השנה ונחשב שנה - צריך שיהיו ימים החשובים שנה (לענין ערלה, וכן בשביעית - לתוספת שביעית) מלבד ימי קליטה, וימים החשובים שנה (ותוספת שביעית) - לר' מאיר יום אחד, ולר' אלעזר שלושים יום. ולכן לטובר שימי קליטה שלושים יום - צריך שלושים יום לקליטה ועוד שלושים יום (לר' אלעזר, ולר' מאיר די ביום אחד), וכן לשאר שיטות. והבחינת ששינוי שדי בשלושים יום קודם ראש השנה - כר' מאיר, ולשלושים יום צריך לקליטה, ויום אחרון עולה לכאן - לימי קליטה, ולכאן - להיחשב שנה (לערלה, וכן די בכך לתוספת שביעית).

מקורם של ר' מאיר שיום אחד בשנה חשוב שנה ושל ר' אלעזר שדווקא שלושים יום - שנאמר לענין גמר המבול 'ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחודש', לר' מאיר אף שנכנס רק יום אחד בשנת השש מאות ואחת קראו התורה 'שנה'. לר' אלעזר 'שנה' של הפסוק נאמר על השש מאות שנה (שיום א' בשנה לא חשוב שנה), אך ממה שקראו הכתוב 'חודש' הגם שלא נכנס בו רק יום אחד שמעינן שיום אחד בחודש נקרא חודש, ומשחודש שנמנה לימים - יום אחד נקרא חודש, שנה שנמנית לחודשים - חודש אחד בשנה נקרא שנה.

ראש השנה דף י"א. יום ד' פרשת וירא - י"ד מר חשוון תשפ"ב

דף י"א - ע"א

לרבי אליעזר בתשרי נברא העולם, שנאמר 'ויאמר אלוקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי', תדשא הארץ - תתכסה ותתלכש בדשאים, עץ פרי - שגמו פריו, והיינו בחודש תשרי שבו הארץ והאילן מלאים דשאים ופירות, ואותו הפרק הוא זמן רביעה וירדו גשמים וצמחו - שכתוב 'ואד יעלה מן הארץ' (והי שכתוב 'עושה פרי' (ולא פרי נגמור) - ההיא ברכה לדרור).

לרבי יהושע בנין נברא העולם, שנאמר 'ותוצא הארץ דשא' ולא כתיב 'תדשא', 'ועץ עושה פרי' ולא עץ גמור, והיינו חודש ניסן שבו הארץ והאילנות מוציאים דשאים ופירות, והוא זמן שנוקקים בעלי חיים זה לזה, והיא שכתוב 'עץ פרי' - שנבראו בקומתם וראויים לטעון פירות מיד.

יכולו השמים והארץ וכל צבאם - לצביהם נבראו - בטעם ובדפוס של כל אחד. וגם לדעתם נבראו - ששאלם אם חפצים להיבראות וענו הן.

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות - הקדוש ברוך הוא דילג על הקץ בזכות האבות והאימהות.

לרבי אליעזר בתשרי נולדו אברהם ויעקב, ולכן נקרא 'ירח האיתנים' - שנולדו בו איתני (תקופה) העולם, וכתיב 'שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ' הרי שהאיתנים הם ההרים, והאבות נקראו הרים (ולרבי יהושע נקרא 'ירח האיתנים' - שתקף במצוות).

לרבי יהושע בנין נולדו האבות, ולכן נקרא 'זיו' - שנולדו בו זיוותי העולם (ולרבי אליעזר נקרא זיו משום זיו האילנות).

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות מלבליים מברך 'ברוך שלא חיסר מעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות (ליהנות) בהן בני אדם'.

האבות מתו בחודש שנולדו בו (לר' בתשרי לר' בניסן), שנאמר במשה 'בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום' - 'תור היום' מתפרש היום מלאו ימי ושנותי, שהקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש, שנאמר 'את מספר ימך אמלא'.

בניסן נולד יצחק - שנאמר 'למועד אשוב אליך' - ביום טוב הבא ראשון - 'ולשרה בן', וכדי שיהיו בין המועדים ימי עיבור בהכרח שהבשורה הייתה בחג הסוכות, והייתה השנה מעוברת, וילדה בפסח לשבעה חודשים.

יולדת לשבעה - יולדת בחודשים מקוטעים (אפילו למ"ד יולדת לתשעה יולדת רק לחודשים שלמים), שנאמר 'ויהי לתקופות הימים ותהר חנה ותלד בן' - מיעוט תקופות (שכל תקופה ג' חודשים) שתיים, ומיעוט ימים שתיים, והיינו ששה חודשים ושני ימים, וגם שרה ילדה לשבעה חודשים שבין סוכות לפסח פחות ימי טומאה.

בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה - שאז בא זכרונם לטובה ונגזר עליהם הריון, שנאמר 'זכירה' רחל וחנה ובראש השנה, ולומדים שרה מחנה שכתוב בשניהם 'פקידה'. **בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים** - שכתוב 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו...' עדות ביהוסף שמו בצאתו לארץ מצרים'.

דף י"א - ע"ב

בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים - שנאמר אחר הפסוק של עדות

ביהוסף - 'הסירותי מסבל שכמו', ובמצרים כתיב 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים'. **בניסן נגאלו**, וגאולה העתידה - לר' אליעזר בתשרי, שלומדים 'ביום ההוא יתקע בשופר גדול' מ'תקעו בחודש שופר', לר' עקיבא בניסן, שכתוב 'ליל שימורים' - ליל המשומר וזכר לגאולה מששת ימי בראשית, (ולרבי אליעזר - משומר מן המזיקים).

מנין הדורות - לרבי יהושע מניסן, והמבול התחיל ב"ז אייר כשרגיל כימה (זב של מזל טלה) לשקוע ביום ומעינות מתמעטים, ומתוך ששינו מעשיהם שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם. לרבי אליעזר - מונים מתשרי, והמבול התחיל ב"ז מר חשוון כשרגיל כימה לעלות ביום ומעינות מתגברים, ומתוך ששינו מעשיהם וקלקלו ברותחים נידונו במים רותחים.

ראש השנה דף י"ב. יום ה' פרשת וירא - ט"ו מר חשוון תשפ"ב

דף י"ב - ע"א

היה המבול ברותחים קלקלו - בעביירה, ובמים רותחים נידונו - שנאמר 'וישוכו המים' והיינו שנחו מרתיחתם כמו שכתוב 'וחמת המלך שככה'.

חכמי ישראל מונים למבול כרבי אליעזר מתשרי שהוא ראש השנה לשנים, ולתקופה - כרבי יהושע מניסן שאז נבראו החמה והלבנה, וחכמי אומות העולם מונים אף למבול כרבי יהושע.

ירקות - ראש השנה שלהם לענין מעשרות באחד בתשרי, שלא מעשרים ירק הנלקט ערב ראש השנה על הנלקט מראש השנה ואילך, וכן לענין מעשר דגן מדאורייתא - ראש השנה באחד בתשרי. (ובמשנה תנן שהוא ראש השנה לירקות - וקל וחומר למעשר דגן מדאורייתא. ותנא דברייתא נקט קודם הדין שראש השנה לירקות מדרבנן ואחר כך מעשר דגן מדאורייתא - שירקות שמדרבנן חביב עליו).

במעשר ירק הולכים אחר לקיטה, שלא מעשרים מן הנלקט לפני ביאת השמש של ראש השנה על הנלקט אחר ביאת השמש, ומן אחר ראש השנה לפני ראש השנה - שלא תורמים ומעשרים לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש.

דף י"ב - ע"ב

בשנה ראשונה ושניה (וכן רביעית וחמישית) **של שמיטה** - חייבים במעשר ראשון ושני. **בשנה שלישית** (וששית) - חייבים במעשר ראשון ועני.

בשנה שלישית חייבים במעשר ראשון ולא במעשר שני - שנאמר 'כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר' - שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד, והיינו מעשר ראשון - לרבי אליעזר בן יעקב משום שהקישו הכתוב לנחלה שאין לה הפסק, ולרבי יהודה שכתוב 'ובא הלוי' - כל זמן שבא תן לו. וכן נוהג בשנה זו מעשר עני - שנאמר 'לגר ליתום ולא למנה'.

המוזר הנאה מחבירו לשנה - מונה שנים עשר חודש מיום ליום, ואם אמר 'לשנה זו' - אפילו לא עמד אלא בכ"ט אלול כיון שהגיע אחד בתשרי עלתה לו שנה, ואפילו למי שאומר יום אחד בשנה לא חשוב שנה - שלצער נפשו קיבל עליה והצטער כבר, ולא חשב לאחד בניסן - שבגדרים הולכים אחר לשון בני אדם שקורים אחד בתשרי ראש השנה.

מעשר ירקות קבעו רבנן שנותיהם בתר לקיטה, תלתן - כשצמח הזרע שבתוכו (שאו נגמר הפרי) ולא אחר לקיטתו, התבואה והזיתים - משיביאו שליש, אילן - בתר חנטה.

ראש השנה דף י"ג. יום ו' פרשת וירא - ט"ז מר חשוון תשפ"ב

דף י"ג - ע"א

שנת מעשר של תבואה זיתים שהם מדאורייתא תלוי בהבאת שליש, לרבי יוחנן לומדים זאת ממה שכתוב 'מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות', דהיינו סוכות של שנת השמינית ונקרא שנת השמיטה, הרי שיש דבר שהוא של שמינית ואסור בשביעית, וכתיב 'וחג האסיף בצאת השנה', ומיותר (שאם ללמד שבא בזמן אסיפה הרי נאמר בחמש 'באסף את מנשך מן השדה') אלא אסיף זה קציר ומלמד שאסיף' - תבואה הנקצרת בסוכות 'בצאת השנה' - הולך אחר שנה שעברה, וקיים להו רבנן שתבואה הנקצרת בחג הביא שליש לפני ראש השנה.

כל מידות חכמים מצומצמות - ארבעים סאה של מקוה אם חסר קורטוב פסולה. ביצה מטמאה טומאה אוכלים, חסר שומשום אינו מטמא, בגד שיש בו ג' טפחים על ג' טפחים נטמא מדרס, חסר נימא אחת אינו מטמא. וכן תבואה הנקצרת בחג בידוע שהביא שליש לפני ראש השנה.

עומר ראשית קצירכם - צריך שיתבשל ביד ישראל שליש שאז ראוי לקצירה, אבל אם נתבשל שליש ביד נכרי פסול לעומר.

בני ישראל נכנסו לארץ ישראל בי' ניסן, והקריבו קרבן העומר בזמנו מתבואה שלא נגמרה שליש ביד נכרי, שארץ ישראל נקרא 'ארץ הצבי' - שקל לבשל פירותיו מכל הארצות, ועד ט"ז ניסן הביאה שליש ביד ישראל.

באסף ומקץ - מלמד מלכות הכתוב לעשות סכך של סוכה מפסולת גורן ויקב - שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ. וממילא אין באסף מותר לדרוש מיניה הא שדרש רבי יוחנן שקציר של סוכות הביא שליש לפני ראש השנה, אלא המקור שהולכים אחר שליש הוא כדלהלן.

דף י"ג - ע"ב

ועשת את התבואה לשלש השנים (שמיטת) הוא אחר שנאמר 'ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה השלישית) - אל תקרי 'לשלוש' אלא 'לשליש' - שעשייתה היא בשליש בשולה, והולכים אחר שנה שהביאה שליש לעניין מעשרות ושביעית.

מיני קטניות שאין נלקטים כאחת - אין הולכים בהם אחר שעת לקיטתם כשאר ירק שנמצא מעשר מן החדש על הישן, לכן קבעו חכמים זמנן בתר השרשה שבשנה אחת נרש כל השדה, ולפי שמואל היינו דווקא לרבי שמעון שזורי, אבל של סוברים שהולכים לאחור גמר פרי, וכן הלכה.

כול המצאי - אם זרעו לירק מתעשר אחר לקיטה כירק, אם זרעו לאכול את זרעו תורת קטניות עליו ומתעשר אחר השרשה כקטניות (לרבי שמעון שזורי).

קטניות שמקצתם נרש לפני ראש השנה ומקצתם לאחר ראש השנה - לרבי שמעון שזורי אין תורמים ומעשרים מזה על זה, שלא מעשרים מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש, אמנם סובר 'יש בילה' והיינו שיש לסמוך על הבליחה ולכן יכול לבלול אותם יפה ונמצא תורם מעשר מן החדש על הישן, ולחכמים אין הישן, ולחכמים אין סומכים על הבילה בתורם מעשר, אלא בדבר לח כיון ושמן. ופסק שמואל כחכמים, אמנם פסק שהולכים בקטניות אחר גמר פרי, ולכן כיון שנגמרו כולם בשנה אחת מעשר מזה על זה.